

Oponentský posudek na bakalářskou práci:

Bernardyová, Alžběta. *Protiteroristické strategie USA po 11. září: klíčové aspekty domácí politiky.*

IMS FSV UK 2008

Posudek vypracoval: Milan Hroníček

Hned na začátek musím uvést, že rok co rok se mi do rukou dostávají bakalářské práce vztahující se k americké reakci na teroristické útoky z 11. září 2001 či k tzv. válce s terorem. Posuzovaná práce se mi jeví jako nejlépe připravená a promyšlená, kterou jsem z této skupiny bakalářek v poslední době četl. Osvěžující a bezesporu inspirativní je samo téma bakalářské práce: institucionální základy současné protiteroristické strategie USA.

O čem se nás autorka ve své práci snaží přesvědčit? Celý text je založen na dvou základních tezích: (i) 11. září 2001 představovalo kvalitativní i kvantitativní zlom v americkém přístupu k hrozbě (mezinárodního) terorismu a (ii) cílem následné reformy bylo sjednocení protiteroristických strategií jednotlivých zainteresovaných institucí Spojených států. Cílem je nalézt odpověď na otázku, zda tato reforma (interpretována skrze tři pilíře: USA Patriot Act, zřízení ministerstva vnitřní bezpečnosti a reorganizaci zpravodajských služeb) splnila svůj cíl – „*sjednocení protiteroristické politiky a vytvoření jednotného systému boje s mezinárodním terorismem*“ (s. 8).

Jaký je „cestovní plán“ její argumentace? Autorka začíná současnými definicemi terorismu v jednotlivých institucích současné americké administrativy. Následují kapitoly zabývající se historií polemik o terorismu od 80. let 20. století a pak přicházejí na řadu zmíněné tři pilíře reformy. Jsou shrnuty jejich klíčové aspekty a problémy.

Argumentuje autorka konzistentně? Je práce adekvátně vyargumentována? Už první kapitola působí trochu jako gól do vlastní branky, protože sděluje, že i po reformě si jednotlivé úřady udržují vlastní definici, která „*odráží jejich specifické zájmy a potřeby*“ (s. 10). Jaký je vlastně účel zbytku textu, když již od samého počátku víme, že k zásadní změně nedošlo?

Obraťme se ale k hlavním tezím práce. První teze – o zlomu v přístupu k terorismu po 11. září. Diskuze o historii protiteroristických strategií USA (mimořádně, autorka ji začíná iránskou krizí konce 70. let, kdy se citovanými slovy terorismus „*stává pravidelnou součástí prezidentské agendy*“ (s. 13) – pokud se něco nedostane do Oválné pracovny, není to snad hodno zkoumání?) nedává jednoznačnou odpověď, čím se vývoj po 11. září liší od předchozích strategií. Kde je zmíněný kvalitativní rozdíl? Koneckonců i zkoumané změny po 11. září lze kvalifikovat jako „reakci na konkrétní teroristické útoky.“

U druhé teze zásadní problém spatřuji v představě požadavku na „sjednocení protiteroristické politiky“. Není sjednocení jako sjednocení. A zde tento pojem není dostatečně vysvětlen. Sjednocovat politiku lze sloučením jejich nositelů do jediné instituce, ale také efektivnější koordinací nebo vymezením jasnějších mantinelů. Odkud kritérium sjednocení jako cíle vychází? Vyslovil jej prezident Bush nebo jej formulovala autorka práce jako kritérium, podle něhož bude reformu posuzovat? Z textu práce to nevyplývá. Text práce naopak naznačuje, že každý z pilířů měl odlišné kořeny, odlišné iniciátory a odlišný průběh. Lze vůbec údajné tři pilíře reformy házet do jednoho pytle a posuzovat podle společného kritéria jako jednolitou reformu?

Jestliže nějaký prvek v posuzované práci výrazně postrádám, určitě jsou to otázky začínající na „proč.“ Proč se nepodařilo administrativně vybudovat jednotný systém prevence? Proč není ministerstvo vnitřní bezpečnosti efektivnější? Proč „reforma“ nesplnila očekávání? Záporná odpověď na otázku, zda reforma sjednotila (= zefektivnila?) prevenci terorismu, takové otázky vyvolává. Práce nedává širší odpověď. Přitom právě zde je nejslibnější pole pro interpretaci materiálu. Jestli něco lze odvodit z předkládaného popisu tří pilířů „reformy“, je to skutečnost, že vznik a reorganizace jakéhokoli úřadu v americkém politickém systému je výsostně politická záležitost – výsledek zájmů, vyjednávání a kompromisů mezi třemi klíčovými skupinami: exekutivou, legislativou a byrokracií. Rozhodně nejde o záležitost, řídící se přísně racionálním měřítkem výsledné efektivity při hájení amerických národních zájmů (ostatně stačí jen připomenout, že jistou roli při vzniku ministerstva vnitřní bezpečnosti hrály i krátkodobé stranické kalkulace před volbami do Kongresu 2002 – zde čerpám z Woodwardova *Plan of Attack*, s. 185, nikoli z posuzované práce).

Bude-li mít autorka zájem i nadále o tuto problematiku, rozhodně bych doporučoval pátrat po vhodném teoretickém rámci – pro inspiraci zde zmíním např. starší (a dnes již klasické) texty Richarda Neustadta nebo aktuálnější koncepty tzv. nového institucionalismu (z této perspektivy se americkým národně bezpečnostním aparátem zabývá zejména Amy B. Zegart, která se ostatně angažovala i v diskuzích o reformě zpravodajských služeb zmiňovaných v oponované práci).

Zdůrazňuji, že mé kritické poznámky jsou povahy akademické polemiky. Soudím, že by měly v rámci oponentury a následné obhajoby zaznít, ale rozhodně by neměly zastřít pozitivní prvky posuzované bakalářské práce.

Posuzovaná práce po formální i obsahové stránce více než plně dostala požadavkům kladeným na bakalářské práce na IMS FSV UK. Z tohoto důvodu navrhuji hodnocení „výborně“.

V Praze 5. červn